

ЕКОЛОГІЧНЕ І ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

УДК 349.6 (477)

Роман КІРІН

доктор юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу економіко-правових проблем містознавства, Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова Національної академії наук України», бульв. Т. Шевченка, 60, Київ, Україна, 01032

ORCID: 0000-0003-0089-4086

Андрій ЄВСТІГНЄВ

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 60, Київ, Україна, 01033

ORCID: 0000-0001-6994-1069

Андрій ВИПРИЦЬКИЙ

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», просп. Д. Яворницького, 19, Дніпро, Україна, 49005

ORCID: 0000-0002-6539-7075

DOI: 10.32782/LST/2022-2-2

Бібліографічний опис статті: Кірін, Р., Євстігнєв, А., Виприцький, А. (2022). Сучасна система законодавства з регулювання дозвільних відносин у сфері користування надрами: стан та проблеми. *Law. State. Technology*, 2, 8–19, doi: 10.32782/LST/2022-2-2

СУЧАСНА СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА З РЕГУЛЮВАННЯ ДОЗВІЛЬНИХ ВІДНОСИН В СФЕРІ КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

У статті розглянуто стан та проблеми правового регулювання дозвільних відносин в сфері надрокористування. Метою цієї статті є аналіз законодавства, виявлення дискусійних питань та окреслення перспектив в сфері набуття права користування надрами в умовах повоєнного відновлення економіки України.

Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові та спеціальною юридичні методи дослідження правових явищ та категорій. Зокрема, дослідження джерел права користування надрами, а також гірничого та господарського законодавства проведено з використанням методу системного аналізу та формальною юридичного методу.

Проведено класифікацію видів користування надрами за критеріями дозвільних документів, виду діяльності (мети користування), строку користування, оцінки впливу на довкілля, участі в аукціоні, потреби у земельній ділянці, можливості відчуження права користування надрами. Встановлено загальну часову послідовність етапів діючої аукціонної процедури надання надр у користування. Аргументовано, що дозвільна система у сфері надрокористування має міжгалузеву природу, оскільки об'єднує і відносини адміністративних послуг і організаційно-господарські відносини. Визначено сучасну систему нормативно-правових актів, що забезпечують регулювання дозвільних відносин в сфері користування надрами.

Обґрунтовано, що чинна дозвільна система у сфері користування надрами має кілька специфічних об'єктно-суб'єктних складів: – загальний, який охоплює відносини переважної більшості видів господарської діяльності та видів георесурсів; – особливий, що включає певні умови користування надрами; – окремий, представлений конкретними видами корисних копалин. Запропоновано для подальшої диференціації правових режимів користування надрами враховувати додатково й інші об'єктивні та суб'єктивні ознаки його складу та уніфікувати договори в цій сфері.

Ключові слова: надра, право користування, гірничий відвід, спеціальний дозвіл, повоєнне відновлення.

Roman KIRIN

Doctor of Law, Associate Professor, Leading Research Fellow at the Department of Economic and Legal Problems of Urban Studies, State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine», Shevchenko blvd., 60, Kyiv, Ukraine, 01032

ORCID: 0000-0003-0089-4086

Andrii YEVSTIHNIEIEV

Doctor of Law, Associate Professor, Professor at the Department of Constitutional Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodymyrska str., 60, Kyiv, Ukraine, 01033

ORCID: 0000-0001-6994-1069

Andrey VYPRYTSKYI

Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Civil, Economic and Environmental Law, Dnipro University of Technology, 19 avenue Dmytra Yavornytskoho, Dnipro, Ukraine, 49005

ORCID: 0000-0002-6539-7075

DOI: 10.32782/LST/2022-2-2

To cite this article: Kirin, R., Yevstihnieiev, A., Vyprytskyi, A. (2022). Suchasna sistema zakonodavstva z regulyuvannya dozvilnih vidnosin u sferi korystuvannya nadrami: stan ta problemi [Modern System of Legislation on the Regulation of permissive Relations in the Sphere of subsoil use: Status and Problems]. *Law. State. Technology*, 2, 8–19, doi: 10.32782/LST/2022-2-2

MODERN SYSTEM OF LEGISLATION ON THE REGULATION OF PERMISSIVE RELATIONS IN THE SPHERE OF SUBSOIL USE: STATUS AND PROBLEMS

The article examines the state and problems of legal regulation of permit relations in the field of subsoil use. The purpose of this article is to analyze legislation, identify debatable issues and outline prospects in the field of acquiring the right to use subsoil in the conditions of the post-war economic recovery of Ukraine.

The methodological basis of the research was made up of general scientific and special legal methods of researching legal phenomena and categories. In particular, the study of the sources of the right to use subsoil, as well as mining and economic legislation, was conducted using the method of systematic analysis and the formal legal method.

The classification of types of subsoil use was carried out according to the criteria of permit documents, type of activity (purpose of use), period of use, assessment of the impact on the environment, participation in the auction, need for a plot of land, possibility of alienation of the right to use subsoil. The general time sequence of the stages of the current auction procedure for providing the subsoil for use has been established. It is argued that the permit system in the field of subsoil use has an interdisciplinary nature, as it combines administrative services and organizational and economic relations. A modern system of normative legal acts ensuring the regulation of permit relations in the field of subsoil use has been defined.

It is substantiated that the current permit system in the field of subsoil use has several specific object-subject compositions: – general, which covers the relations of the vast majority of types of economic activity and types of georesources; – special, which includes certain conditions for the use of subsoil; – separate, represented by specific types of minerals. It is proposed to further differentiate legal regimes for the use of subsoil to additionally take into account other objective and subjective features of its composition and unify contracts in this area.

Key words: subsoil, right of use, mining concession, special permit, post-war recovery.

Актуальність проблеми. Конституція України проголосила, серед іншого, надра, а отже і їх складові георесурси, які знаходяться в межах території України, її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, об'єктами права власності Українського народу (Конституція України, ст. 13, 1996). При цьому, виходячи із вказаної конституційної норми, відносно цього виду об'єкта можна зробити наступні застереження: – права власника надр здійснюють органи державної влади та органи

місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією; – кожний громадянин має право користуватися надрами відповідно до закону; – надра не повинні використовуватися на шкоду людині і суспільству; – держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, пов'язаних з надрами та надкористуванням.

На момент прийняття Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 р. остання

була достатньо вагомою у світовому вимірі, адже (Про затвердження Загальнодержавної програми, 2011): 1) в надрах нашої країни виявлено майже 20 тис. родовищ і проявів 117 видів корисних копалин; 2) з них 8290 родовищ і 1110 об'єктів обліку за 98 видами мінеральної сировини мають промислове значення і обліковувалися в державному балансі запасів корисних копалин; 3) 3349 родовищ розроблялося.

Збройна агресія РФ проти України вплинула не лише на геолого-економічні показники ресурсів надр через зменшення податкових надходжень, окупацію територій з перспективними ділянками запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр, а й стала причиною фізичного пошкодження, руйнування, закриття, затоплення чи захоплення гірничодобувних об'єктів (далі – ГДО). В такій ситуації набуває надзвичайної актуальності питання правового реформування дозвільного механізму надрокористування, спрямованого на необхідність суттєвого підвищення інвестиційного потенціалу цієї сфери в умовах повоєнного відновлення економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед вітчизняних науковців, які у тій чи іншій мірі досліджували правові проблеми дозвільного механізму у сфері користування надрами, відзначимо наступні, які як уявляється, є найбільш ґрунтовними:

– Н.Р. Кобецька аргументувала пропозиції стосовно збереження дозвільного порядку використання природних ресурсів щодо видів використання, які не носять характеру систематичної господарської діяльності, прямо пов'язаної з освоєнням природних ресурсів (користування надрами для будівництва підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин (далі – ВКК)), а також внесення змін до ст. 16, 17 Кодексу України про надра (далі – КпН) щодо скасування необхідності отримання спеціального дозволу на користування надрами (далі – спецдозвіл) та акту про гірничий відвід (далі – ГВ) у випадку користування надрами на умовах угод про розподіл продукції (далі – УРП) (Кобецька, 2016, 7-8). Втім, якщо остання пропозиція є потенційно цікавою для подальшого розгляду, то перша – прямо передбачена Порядком надання спецдозволів, при чому ще з його першої редакції (Про затвердження Порядку, 2011);

– вперше доводить та одразу ж і вдосконалює, щоправда без змін, своє наукове положення щодо галузевої диференціації між адміністративним та екологічним правом Н.О. Максименцева. На її думку розмежування

правовідносин у сфері використання та охорони надр, з точки зору управління в зазначеній сфері, здійснюється виходячи з особливостей об'єкта правовідносин (проміжного та кінцевого), а саме: об'єктом правовідносин управління в галузі використання та охорони надр (адміністративних правовідносин) є діяльність, поведінка суб'єктів суспільних відносин, спрямована на досягнення результату управлінського впливу уповноваженого суб'єкта на поведінку підпорядкованого суб'єкта відносно предмету матеріального світу – надр; у той же час еколого-природоресурсним об'єктом є саме надра (Максименцева, 2018, 10, 12). Натомість поза увагою дослідниці залишилося питання про власне категорію «користування надрами» та відповідне правове угруповання, для якого дана діяльність з природоресурсним об'єктом є предметом регулювання;

– цікавою є пропозиція І.Б. Мачуської, яка запропонувала відповідно до положень Директиви ЄС 94/22/ЄС внести доповнення до КпН щодо запровадження переходу від чинної системи отримання спецдозволів на користування надрами до укладення договорів про використання надр (Мачуська, 2021, 18);

– комплексно дослідивши правові засади дозвільної системи в галузі використання та охорони надр в Україні М.І. Орленко вперше сформулювала визначення поняття «дозвільна система в галузі використання та охорона надр в Україні» (Орленко, 2019, 4).

Втім, попри значний внесок правників у дослідження обраної теми, її актуальність залишається на високому рівні, оскільки питання про реформування механізму набуття права користування надрами в умовах повоєнного відновлення економіки, набули пріоритетного значення для забезпечення інвестиційної привабливості та збереження еколого-соціальної спрямованості даної сфери природокористування і господарювання.

Зважаючи на це, **метою дослідження** є аналіз стану законодавства, виявлення його проблем та окреслення перспектив в сфері набуття права користування надрами в умовах повоєнного відновлення економіки України.

Виклад основного матеріалу. Набуття права користування надрами громадянами та юридичними особами здійснюється шляхом надання певних ділянок надр у користування. Чинний КпН, введений в дію ще до прийняття Конституції України, встановлює, що угоди або дії, які в прямій або прихованій формі порушують право власності Українського народу на надра, є недійсними, а власне надра надаються тільки

у користування (Кодекс, 1994, ст. 4). Суб'єктами користування можуть виступати підприємства, установи, організації і громадяни лише за наявності у них спецдозволу на користування ділянкою надр, а право на користування надрами засвідчується актом про надання ГВ. Згідно ст. 19 КпН користування надрами здійснюється без надання ГВ чи спецдозволу у випадках, передбачених КпН.

Тож, виходячи з існуючих приписів КпН, відносно дозвільних документів, що передують набуттю та засвідчують право користування надрами, можна виділити наступні види користування надрами за критерієм дозвільних документів: 1) користування за наявності спецдозволу та акту про надання ГВ; 2) користування за наявності спецдозволу без надання ГВ; 3) користування без спецдозволу та без надання ГВ.

Останній вид слід вважати умовно загальним надрокористуванням, адже він має низку обмежень і щодо об'єктів і щодо суб'єктів користування, у переважній більшості є некомерційною господарською діяльністю, не маючи інвестиційного потенціалу, тому у межах даного дослідження не розглядатиметься.

Зазначимо, що КпН також диференціює види користування надрами за видом діяльності (метою користування) (ст. 14) та за строком користування (постійне або тимчасове) (ст. 15). Ст. 15-1 КпН зумовлює поділяти користування надрами (планову господарську діяльність) на таке, що: 1) підлягає оцінці впливу на довкілля (ділі – ОВД); 2) не підлягає ОВД. Такі види користування надрами визначені Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» (Про оцінку впливу, 2017) і передбачають надання уповноваженим органом мотивованого висновку з ОВД. Недотримання під час провадження господарської діяльності з ВКК, використанням техногенних родовищ, екологічних умов, передбачених у висновку з ОВД, є підставою для притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за ст. 91-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення (Кодекс, 1984).

Відповідно до ст. 16 КпН надрокористування може здійснюватися на підставі: 1) спецдозволу, отриманого за результатами аукціону з його продажу; 2) спецдозволу, отриманого без проведення аукціону. Ця ж стаття КпН передбачає й особливості надання спецдозволів, пов'язані із земельними ділянками: 1) надання спецдозволів після попереднього погодження з відповідною радою питання про надання земельної ділянки для потреб користування надрами; 2) надання спецдозволів без попереднього

погодження питання про надання земельної ділянки для потреб користування надрами на умовах УРП; 3) надання спецдозволів у випадках, коли у наданні земельної ділянки немає потреби (користування надрами континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони).

При цьому слід відмітити, що процедура надання надр у користування має відповідну часову послідовність, як то: 1) ГВ можуть надаватися лише за наявності у суб'єктів надрокористування спецдозволу, а також затвердженого в установленому порядку проекту розробки родовища або будівництва ГДО чи підземної споруди, не пов'язаної з ВКК; 2) для новостворених підприємств ГВ повинні оформлятися до початку будівництва ГДО чи підземної споруди, не пов'язаної з ВКК; 3) земельні ділянки для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, якщо інше не передбачено актами законодавства, виділяються після надання ГВ в порядку, передбаченому чинним земельним законодавством (Про затвердження Положення, 1995).

Виходячи з чинного порядку надання ГВ, останній має власну процедуру: – погодження заявки на отримання ГВ з відповідним територіальним органом Державної служби України з питань праці (далі – Держпраці); – надання ГВ Держпраці. Тож, суб'єкт надрокористування, який отримав спецдозвіл, наприклад, на ВКК, тобто на 20 років, повинен спочатку розробити відповідний проект, отримати ГВ, отримати земельну ділянку, побудувати ГДО і лише потім приступити безпосередньо до діяльності, на яку отримано спецдозвіл.

Неоднозначно сприймається й специфіка цифровізації процесу надання ГВ, яким передбачено подання відповідно до ст. 9 Закону України «Про адміністративні послуги» заявки та інших документів, необхідних для отримання ГВ, в електронній формі. Проте, застереженням встановлено, що така подача можлива лише після розробки та запровадження відповідного програмного забезпечення та оснащення суб'єктів надання ГВ необхідною для цього оргтехнікою (Про адміністративні послуги, 2012). Також звертає на себе увагу положення, за яким передача наданого ГВ повністю або частково іншому підприємству або громадянину забороняється. Ця вимога поширюється на всіх користувачів надр, в тому числі на інвесторів, з якими в установленому законом порядку укладено УРП.

Ще одним критерієм класифікації видів користування надрами за чинним КпН є можливість відчуження права користування надрами, а саме: 1) власник спецдозволу не може

дарувати, продавати або в інший спосіб відчужувати права, надані йому спецдозволом, іншій юридичній чи фізичній особі, в тому числі передавати їх до статутних капіталів створюваних за його участю суб'єктів господарювання, а також вноситись як вклад у спільну діяльність; 2) права користування надрами можуть бути передані третім особам одночасно з передачею прав та обов'язків за УРП та з обов'язковим переоформленням спецдозволу відповідно до вимог Закону України «Про угоди про розподіл продукції» (Про угоди, 1999).

Окремо відмітимо новелу КпН, прийняту в умовах воєнного стану, що стосується надання спецдозволів суб'єкту господарювання, який приватизував державне підприємство відповідно до Закону України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» (Про особливості, 2012) та/або Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» (Про приватизацію, 2018). Таке надання здійснюється шляхом переоформлення спецдозволів, наданих зазначеному підприємству, на ім'я суб'єкта господарювання, який його приватизував, на строк дії такого спецдозволу та без проведення аукціону (Про внесення змін, 2022).

Видача (відмова у видачі, переоформлення, анулювання) дозволу здійснюється відповідно до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» (Про дозвільну систему, 2005). При цьому слід звернути увагу на два правові аспекти, пов'язані із дозвільною системою у сфері користування надрами. По-перше, дійсно, у вузькому розумінні, дозвільна система у сфері надрокористування є сукупністю урегульованих законодавством відносин, які виникають між суб'єктами надання адміністративних послуг та суб'єктами господарювання у зв'язку з видачею, переоформленням, анулюванням документів дозвільного характеру, тобто по суті – організаційно-господарськими відносинами, під якими Господарський кодекс України розуміє відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю (Господарський кодекс, 2003, ст. 3). По друге, власне вказаний закон за парламентською класифікацією належить до групи «Загальні засади правового регулювання економічного розвитку», тобто також має господарсько-правову природу.

Невід'ємною частиною спецдозволу наразі є угода про умови користування надрами (далі – УКН) – документ, що визначає УКН, види, обсяги, джерела фінансування та строки

виконання робіт. Зазначимо, що згадка про те, що тодішній Державний комітет України по геології і використанню надр, з метою раціонального і ефективного використання надр може встановлювати при наданні ліцензій особливі УКН, вперше з'явилася на підзаконному рівні у першій редакції Порядку надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами (затверджений постановою Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 31.08.1995 р. № 709). Тож, мова йшла, по-перше, про право суб'єкта надання спецдозволу встановлювати або не встановлювати особливі УКН. По-друге, ці умови, у разі їх встановлення, викладалися безпосередньо у відповідній ліцензії (спецдозволі). Як окрема складова спецдозволу, угода про УКН, вперше згадується у новій редакції Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами (затверджений постановою КМУ від 02.10.2003 р. № 1540), а його примірні форми щодо кожного виду користування надрами вперше були передбачені постановою КМУ від 27.02.2008 р. № 273.

Натомість на законодавчому рівні термін «угода про УКН» вперше вживається лише у 2012 р. і лише один раз у п. 5 ч. 1 ст. 62 КпН відносно повноважень органу державного геологічного контролю (Про внесення змін, 2012).

15.01.2022 р. набрав чинності закон, який розширює уявлення про договірні надрові відносини в частині договорів (угод) щодо користування надрами. До останніх зокрема належать: 1) УРП; 2) договір про спільну діяльність; 3) інші договори (угоди). Проте, угоди про УКН не належать до договорів (угод) щодо користування надрами. На підставі таких договорів (угод), включаючи додатки до них, здійснюється господарська (проектна) діяльність з користування надрами. Вони укладаються між державою в особі КМУ або іншого суб'єкта управління об'єктами державної власності, який згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» (Про управління об'єктами, 2016) здійснює управління об'єктами державної власності, та суб'єктом господарювання, який здійснює діяльність у видобувних галузях (Про внесення змін, 2021).

Ще однією новелою 2022 р. є зміни, внесені до Закону України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях» (Про забезпечення прозорості, 2018), якими, серед іншого передбачено, що електронні версії та копії документів, зазначені в ч. 1 ст. 5 цього закону, надсилаються або розміщуються у форматі, що дозволяє їх автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплат-

ний доступ до них, а також їх подальше використання. Звіти розміщуються в електронній системі подання та аналізу звітності з накладенням електронного підпису уповноваженої особи суб'єкта розкриття інформації в порядку, визначеному Законом України «Про електронні довірчі послуги» (Про електронні довірчі, 2017).

До зазначених документів і звітів відносяться: – звіт (консолідований звіт) про платежі на користь держави; – договір (угода) щодо користування надрами, інформація про його істотні умови та аналіз звітності про неї; – інформація про заяви на отримання спецдозволу, заяви про проведення підготовки ділянок надр до аукціону з продажу спецдозволу, що надійшли від суб'єктів господарювання, про видані спецдозволи, укладені угоди про УКН (з відповідними додатками, включаючи програми робіт, виконання яких передбачено угодами).

Окреме місце в законодавстві про дозвільну систему у сфері користування надрами посідає Закон України «Про нафту і газ» (Про нафту і газ, 2001), яким регулюються, у тому числі, й такі види відносин: – спецдозволи на користування нафтогазоносними надрами (далі – НГН) (ст. 11); – принципи надання (ст. 12), види (ст. 13), порядок надання (ст. 14) та строк дії спецдозволів на користування НГН (ст. 15); – надання спецдозволів на користування НГН для створення та використання підземних сховищ нафти, газу та продуктів їх переробки (ст. 21); – особливості надання спецдозволів на користування НГН в межах територіальних вод та виключної (морської) економічної зони України (ст. 22); – відмова у наданні (ст. 24), визнання спецдозволу недійсним (ст. 25), зупинення дії (ст. 26), анулювання (ст. 27) спецдозволу на користування НГН; – угода про умови користування НГН (ст. 28); – державний контроль і нагляд за дотриманням правил і нормативів користування НГН і умов спецдозволів на користування НГН та угоди про умови користування НГН (ст. 29). По суті особливостям дозвільної системи у сфері користування НГН присвячений окремий розділ вказаного закону, який за обсягом та змістом явно перевищує загальні дозвільні приписи КпН.

Раніше було запропоновано диференціювати господарську діяльність у метановугільній галузі на види, що відповідають специфіці змісту, об'єктного складу й галузі законодавства, яке її регулює (Kirin et al., 2022).

Що стосується підзаконного блоку, яким регулюються дозвільні надрові правовідносини, то, окрім згаданого вище Порядку надання спецдозволів (в редакції 2020 р.) варто відмі-

тити й інші нормативно-правові акти, що врегульовують окремі складові види цих відносин: 1) дорадчий суб'єкт дозвільної діяльності – Комісія з питань надрокористування (Про затвердження Положення, 2016); 2) переддозвільна діяльність – Регламент погодження надання надр у користування (Про затвердження Регламенту, 2016); Порядок проведення аукціонів з продажу спецдозволів (Про затвердження Порядку, 2020); Методика визначення початкової ціни продажу на аукціоні спецдозволу (Про затвердження Методики 1, 2004); Методика визначення вартості запасів і ресурсів корисних копалин родовища або ділянки надр, що надаються у користування (Про затвердження Методики 2, 2004); 3) постдозвільна діяльність – визначення вартості геологічної інформації, отриманої за рахунок коштів державного бюджету (Про затвердження Методики, 2008).

Також слід зробити акцент й на новітніх змінах у регулюванні земельно-надрових відносин. Так, постановою КМУ (Про внесення змін, 2021) були внесені зміни до переліку платних адміністративних послуг, що надаються Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру та її територіальними органами щодо відомостей про: – речові права на земельну ділянку, їх обтяження, одержаними в порядку інформаційної взаємодії з Державною реєстру речових прав на нерухоме майно; – ділянки надр, надані у користування відповідно до спецдозволів та актів про надання ГВ, одержаними в порядку інформаційної взаємодії з Державною службою геології та надр України (далі – Держгеонадра) та Держпраці, та/або посиланням на документи, на підставі яких відомості про обмеження у використанні земель внесені до Державного земельного кадастру (Деякі питання, 2011).

Зазначені зміни були обумовлені необхідністю узгодження із законами України про Державний земельний кадастр (Про Державний земельний, 2011) та про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (Про державну реєстрацію, 2004), передбачені окремим законом щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин (Про внесення змін, 2021).

Відзначимо, що спроби дерегуляції господарської діяльності у сфері користування надрами тривалий час знаходяться у полі зору уряду. Так, вже під час початку воєнних дій на сході країни була прийнята постанова КМУ, яка обмежилася лише скасуванням проведення моніторингу та наукового супроводження виконання особливих умов користування надрами,

передбачених спецдозволом та угодою про умови користування надрами, що здійснювалося спеціалізованими державними геологічними підприємствами, установами та організаціями відповідно до наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 11.03.2013 р. № 96 (наказ втратив чинність на підставі наказу Міністерства екології та природних ресурсів № 153 від 14.05.2015 р.) (Деякі питання дерегуляції, 2015).

Нарешті, найбільш вагомими слід визнати зміни підзаконного блоку законодавства про надра, що відбулися в умовах воєнного стану в Україні та стосуються визначення початкової ціни продажу на аукціоні спецдозволу на право користування надрами, визначення вартості геологічної інформації, порядку проведення аукціонів з продажу спецдозволів та порядку надання спецдозволів на користування надрами. В останній, зокрема, внесені нові додатки, в яких розкриваються економічно обґрунтовані граничні строки робіт за окремими групами корисних копалин та основні види робіт (Про внесення змін, 2022).

Окремим наказом оновлено механізм визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, де зокрема, вперше вводиться поняття «дозвільна документація», під яким розуміється лише спеціальний дозвіл на користування надрами (Про затвердження Методики, 2022).

Отже, проведений аналіз системи нормативно-правових актів з регулювання дозвільних відносин в сфері користування надрами засвідчив наявність широкого різноманіття видів користування надрами, що поділяються за критеріями: – дозвільні документи; – вид діяльності (мета користування); – строк користування; – оцінка впливу на довкілля; – участь в аукціоні; – земельна ділянка; – відчуження права користування надрами.

Висновки. У підсумку, основними результатами роботи є наступні.

Проведено аналіз системи нормативно-правових актів з регулювання дозвільних відносин в сфері користування надрами, який засвідчив наявність широкого різноманіття видів користування надрами, який пропонується класифікувати за критеріями: 1) дозвільних документів: 1.1) користування за наявності спецдозволу та акту про надання гірничого відводу; 1.2) користування за наявності спецдозволу без надання гірничого відводу; 1.3) користування без спецдозволу та без надання гірничого відводу; 2) вид діяльності (мета користування) – 2.1) геологічна; 2.2) гірничача; 2.3) підземна; 2.4) комплексна;

2.5) інша; 3) строк користування: 3.1) постійне; 3.2) тимчасове; 4) оцінка впливу на довкілля: 4.1) діяльність, що підлягає ОВД; 4.2) діяльність, що не підлягає ОВД; 5) участь в аукціоні: 5.1) отримання спецдозволу за результатами аукціону; 5.2) отримання спецдозволу без проведення аукціону; 6) земельна ділянка: 6.1) з попереднім погодженням надання земельної ділянки; 6.2) без попереднього погодження надання земельної ділянки; 6.3) без надання земельної ділянки; 7) відчуження права користування надрами: 7.1) без права відчужувати права, надані спецдозволом; 7.2) з правом передачі третім особам з передачею прав та обов'язків за УРП та переоформленням спецдозволу.

Встановлено загальну часову послідовність діючої аукціонної процедури надання надр у користування, яка включає наступні етапи: – подання заявки на участь в аукціоні; – участь (перемога) в аукціоні; – отримання спецдозволу; – укладення угоди про умови користування надрами; – придбання геологічної інформації; – отримання гірничого відводу (за потреби); – отримання земельної ділянки (за потреби); – отримання висновку з ОВД (за потреби).

Аргументовано, що дозвільна система у сфері надрокористування, яка є сукупністю урегульованих законодавством відносин, що виникають між суб'єктами надання адміністративних послуг та суб'єктами господарювання у зв'язку з видачею, переоформленням, анулюванням документів дозвільного характеру, має міжгалузеву природу, оскільки об'єднує і відносини адміністративних послуг і організаційно-господарські відносини. Натомість закон, що регулює відносини дозвільної системи у сфері господарської діяльності, належить до блоку правового регулювання економічного розвитку.

Визначено сучасну систему нормативно-правових актів, що забезпечують регулювання дозвільних відносин в сфері користування надрами, яка представлена: – міжнародно-правовими актами та договорами; – Конституцією України; – законами України про надра, розвиток мінерально-сировинної бази, нафту і газ, охорону довкілля, оцінку впливу на довкілля, угоди про розподіл продукції, адміністративні послуги, електронні довірчі послуги, приватизацію вугледобувних підприємств, державного і комунального майна, дозвільну систему у сфері господарської діяльності, забезпечення прозорості у видобувних галузях, державний бюджет, податки та гірничим законом; – указами Президента України про забезпечення енергетичної безпеки, стимулювання пошуку, видобутку та збагачення корисних копалин, які мають стратегічне значення

для сталого розвитку економіки та обороноздатності держави, Національну раду з відновлення України від наслідків війни; – постановами та розпорядженнями КМУ, наказами Міндовкілля, Держгеонадр, інших органів виконавчої влади, предметом регулювання яких є сукупність відносин, що визначають статус дорадчого суб'єкта дозвільної діяльності, процедури перед- та пост-дозвільної діяльності тощо.

Обґрунтовано, що чинна дозвільна система у сфері користування надрами має кілька спе-

цифічних об'єктно-суб'єктних складів: – загальний, який охоплює відносини переважної більшості видів господарської діяльності та видів георесурсів; – особливий, що включає певні умови користування надрами; – окремий, представлений конкретними видами корисних копалин. Запропоновано для подальшої диференціації правових режимів користування надрами враховувати додатково й інші об'єктивні та суб'єктивні ознаки його складу та уніфікувати договори в цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року : Закон України від 21.04.2011 р. № 3268-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17#Text>
3. Кобецька Н.Р. Дозвільне та договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.06 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2016. 36 с.
4. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами : постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 р. № 615 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 р. № 124). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF#Text>
5. Максименцева Н.О. Публічне адміністрування в галузі використання і охорони надр в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 40 с.
6. Мачуська І.Б. Адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності у сфері надрокористування в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Нац. авіаційний ун-т. К., 2021. 40 с.
7. Орленко М.І. Правові засади дозвільної системи в галузі використання та охорони надр в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. К., 2019. 21 с.
8. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
11. Про затвердження Положення про порядок надання гірничих відводів : постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р. № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-95-%D0%BF#n44>
12. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#n83>
13. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14.09.1999 р. № 1039-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14#Text>
14. Про особливості приватизації вугледобувних підприємств : Закон України від 12.04.2012 р. № 4650-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4650-17#Text>
15. Про приватизацію державного і комунального майна : Закон України від 18.01.2018 р. № 2269-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text>
16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави : Закон України від 28.07.2022 р. № 2468-IX. *Офіційний вісник України*. 2022, № 68.
17. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 р. № 2806-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>
18. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні : Закон України від 16.10.2012 р. № 5456-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 89.

20. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21.09.2006 р. № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text>
21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях : Закон України від 16.12.2021 р. № 1974-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 7.
22. Про забезпечення прозорості у видобувних галузях : Закон України від 18.09.2018 р. № 2545-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2545-19#Text>
23. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
24. Про нафту і газ : Закон України від 12.07.2001 р. № 2665-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text>
25. R.S. Kirin, V.L. Khomenko, O.Yu. Illarionov & Ye.A. Koroviaka (2022). Dichotomy of legal provision of ecological safety in excavation, extraction and use of coal mine methane. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. № 5. P. 128–135. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2022-5/128>
26. Про затвердження Положення про Комісію з питань надрокористування : наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 06.07.2016 р. № 246. *Офіційний вісник України*. 2016. № 57.
27. Про затвердження Регламенту погодження Мінприроди надання надр у користування : наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 15.02.2016 р. № 56. *Офіційний вісник України*. 2016. № 18.
28. Про затвердження Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами : постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 р. № 993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2020-%D0%BF#n10>
29. Про затвердження Методики визначення початкової ціни продажу на аукціоні спеціального дозволу на право користування надрами : постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1374 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 р. № 915). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1374-2004-%D0%BF#n10>
30. Про затвердження Методики визначення вартості запасів і ресурсів корисних копалин родовища або ділянки надр, що надаються у користування : постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2004 р. № 1117. *Офіційний вісник України*. 2004. № 34.
31. Про затвердження Методики визначення вартості геологічної інформації, отриманої за рахунок коштів державного бюджету : постанова Кабінету Міністрів України від 10.12.2008 р. № 1075 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України) від 26.07.2022 р. № 836). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-2008-%D0%BF#n8>
32. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2021 р. № 1417. *Офіційний вісник України*. 2022. № 4.
33. Деякі питання надання Державною службою з питань геодезії, картографії та кадастру та її територіальними органами адміністративних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2011 р. № 835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2011-%D0%BF#Text>
34. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>
35. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (в редакції закону № 834-VIII від 26.11.2015 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
36. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин : Закон України від 28.04.2021 р. № 1423-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#n1386>
37. Деякі питання дерегуляції господарської діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 28.01.2015 р. № 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42-2015-%D0%BF#Text>
38. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо користування надрами : постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.2022 р. № 836. *Офіційний вісник України*. 2022. № 61.
39. Про затвердження Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами : наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 15.09.2022 р. № 366. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1337-22#Text>

REFERENCES:

1. Konstitutsiya Ukrayini [Constitution of Ukraine] vid 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> [in Ukrainian].

2. Pro zatverdzhennya Zagalnoderzhavnoyi programi rozvitku mineralno-sirovinnoyi bazi Ukrayini na period do 2030 roku [On the approval of the State-wide program for the development of the mineral and raw material base of Ukraine for the period until 2030] : Zakon Ukrayini vid 21.04.2011 № 3268-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17#Text> [in Ukrainian].

3. Kobetska N.R. (2016) Dozvilne ta dogovirne reguluvannya vikoristannya prirodnih resursiv v Ukrayini [Permissive and contractual regulation of the use of natural resources in Ukraine] : avtoref. dis. ... d-ra yurid. nauk : 12.00.06 / In-t derzhavi i prava im. V.M. Koretskogo NAN Ukrayini. K., 36 s. [in Ukrainian].

4. Pro zatverdzhennya Poryadku nadannya spetsialnih dozvoliv na koristuvannya nadrami [On the approval of the Procedure for granting special permits for subsoil use] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 30.05.2011 № 615 (v redaktsiyi postanovi Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 19.02.2020 № 124). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-p#Text> [in Ukrainian].

5. Maksimentseva N.O. (2018) Publichne administruvannya v galuzi vikoristannya i ohoroni nadr v Ukrayini [Public administration in the field of use and protection of subsoil in Ukraine] : avtoref. dis. ... d-ra yurid. nauk : 12.00.07 / Nats. yurid. un-t im. Yaroslava Mudrogo. Harkiv. 40 s. [in Ukrainian].

6. Machuska I.B. (2021) Administrativno-pravovi zasadi kontrolno-naglyadovoyi diyalnosti u sferi nadrokoristuvannya v Ukrayini [Administrative and legal principles of control and supervision activities in the field of subsoil use in Ukraine] : avtoref. dis. ... d-ra yurid. nauk : 12.00.07 / Nats. aviatsiyiny un-t. K., 40 s. [in Ukrainian].

7. Orlenko M.I. (2019) Pravovi zasadi dozvilnoyi sistemi v galuzi vikoristannya ta ohoroni nadr v Ukrayini [Legal principles of the permit system in the field of subsoil use and protection in Ukraine] : avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk : 12.00.06 / Nats. un-t bioresursiv i prirodozoruvannya Ukrayini. K. 21 s. [in Ukrainian].

8. Kodeks Ukrayini pro nadra [Code of Ukraine on subsoil] vid 27.07.1994 № 132/94-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-vr#Text> [in Ukrainian].

9. Pro otsinku vplivu na dovkillya [About environmental impact assessment] : Zakon Ukrayini vid 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> [in Ukrainian].

10. Kodeks Ukrayini pro administrativni pravoporushennya [Code of Ukraine on administrative offenses] vid 07.12.1984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro poryadok nadannya girnichih vidvodiv [On the approval of the Regulation on the procedure for granting mining concessions] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 27.01.1995 № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-95-p#n44> [in Ukrainian].

12. Pro administrativni poslugi [About administrative services] : Zakon Ukrayini vid 06.09.2012 № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#n83> [in Ukrainian].

13. Pro ugodi pro rozpodil produktsiyi [About production distribution agreements] : Zakon Ukrayini vid 14.09.1999 № 1039-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14#Text> [in Ukrainian].

14. Pro osoblivosti privatizatsiyi vugledobuvnih pidpriemstv [About the peculiarities of the privatization of coal mining enterprises] : Zakon Ukrayini vid 12.04.2012 № 4650-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4650-17#Text> [in Ukrainian].

15. Pro privatizatsiyu derzhavnogo i komunalnogo mayna [About the privatization of state and communal property] : Zakon Ukrayini vid 18.01.2018 № 2269-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text> [in Ukrainian].

16. Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukrayini schodo spriyannya protsesam relokatsiyi pidpriemstv v umovah voennogo stanu ta ekonomichnogo vidnovlennya derzhavi [On the introduction of changes to some legislative acts of Ukraine regarding the promotion of relocation processes of enterprises in the conditions of martial law and the economic recovery of the state] : Zakon Ukrayini vid 28.07.2022 № 2468-IX. *Ofitsiyiny visnik Ukrayini*. 2022. № 68. [in Ukrainian].

17. Pro dozvilnu sistemu u sferi gospodarskoyi diyalnosti [About the permit system in the field of economic activity] : Zakon Ukrayini vid 06.09.2005 № 2806-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text> [in Ukrainian].

18. Gospodarskiy kodeks Ukrayini [Economic Code of Ukraine] vid 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].

19. Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukrayini schodo optimizatsiyi povnovazhen organiv vikonavchoyi vladi u sferi ekologiyi ta prirodnih resursiv, u tomu chisli na mistsevomu rivni [On the introduction of changes to some legislative acts of Ukraine regarding the optimization of the powers of executive authorities in the field of ecology and natural resources, including at the local level] : Zakon Ukrayini vid 16.10.2012 № 5456-VI // *Ofitsiyiny visnik Ukrayini*. 2012, № 89. [in Ukrainian].

20. Pro upravlinnya ob'ektami derzhavnoyi vlasnosti [On the management of state-owned objects] : Zakon Ukrayini vid 21.09.2006 № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text> [in Ukrainian].

21. Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukrayini schodo zabezpechennya prozorosti u vidobuvnih galuzyah [On making changes to some legislative acts of Ukraine on ensuring transparency in the extractive industries] : Zakon Ukrayini vid 16.12.2021 № 1974-IX. *Ofitsiyinyi visnik Ukrayini*. 2022, № 7. [in Ukrainian].

22. Pro zabezpechennya prozorosti u vidobuvnih galuzyah [On ensuring transparency in extractive industries]: Zakon Ukrayini vid 18.09.2018 № 2545-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2545-19#Text> [in Ukrainian].

23. Pro elektronni dovirchi posluzgi [About electronic trust services] : Zakon Ukrayini vid 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> [in Ukrainian].

24. Pronaftuigaz [About oil and gas]: Zakon Ukrayini vid 12.07.2001 № 2665-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text> [in Ukrainian].

25. R.S. Kirin, V.L. Khomenko, O.Yu. Illarionov & Ye.A. Koroviaka (2022). Dichotomy of legal provision of ecological safety in excavation, extraction and use of coal mine methane. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. № 5. P.128–135. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2022-5/128>

26. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Komisiyu z pitan nadrokoristuvannya [On the approval of the Regulations on the Commission on Subsoil Use] : nakaz Ministerstva ekologiyi ta prirodnih resursiv Ukrayini vid 06.07.2016 № 246. *Ofitsiyinyi visnik Ukrayini*. 2016. № 57. [in Ukrainian].

27. Pro zatverdzhennya Reglamentu pogodzhennya Minprirodi nadannya nadr u koristuvannya [On the approval of the Regulation on the approval of the Ministry of Natural Resources for the provision of subsoil for use] : nakaz Ministerstva ekologiyi ta prirodnih resursiv Ukrayini vid 15.02.2016 № 56. *Ofitsiyinyi visnik Ukrayini*. 2016. № 18. [in Ukrainian].

28. Pro zatverdzhennya Poryadku provedennya auktsioniv z prodazhu spetsialnih dozvoliv na koristuvannya nadrami [On the approval of the Procedure for holding auctions for the sale of special permits for subsoil use] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 23.09.2020 № 993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2020-p#n10> [in Ukrainian].

29. Pro zatverdzhennya Metodiki viznachennya pochatkovoyi tsini prodazhu na auktsioni spetsialnogo dozvolu na pravo koristuvannya nadrami [On the approval of the Methodology for determining the initial sale price at the auction of a special permit for the right to use the subsoil] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 15.10.2004 № 1374 (v redaktsiyi postanovi Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 23.09.2020 № 915). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1374-2004-p#n10> [in Ukrainian].

30. Pro zatverdzhennya Metodiki viznachennya vartosti zapasiv i resursiv korisnih kopalyn rodovischa abo dilyanki nadr, scho nadayutsya u koristuvannya [On the approval of the Methodology for determining the value of reserves and mineral resources of a deposit or subsoil area provided for use] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 25.07.2004 № 1117. *Ofitsiyinyi visnik Ukrayini*. 2004. № 34. [in Ukrainian].

31. Pro zatverdzhennya Metodiki viznachennya vartosti geologichnoyi informatsiyi, otrimanoyi za rahunok koshtiv derzhavnogo byudzhetu [On the approval of the Methodology for determining the value of geological information obtained at the expense of the state budget] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 10.12.2008 № 1075 (v redaktsiyi postanovi Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 26.07.2022 № 836). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-2008-p#n8> [in Ukrainian].

32. Pro vnesennya zmin do deyakih postanov Kabinetu Ministriv Ukrayini [On making changes to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 23.12.2021 № 1417. *Ofitsiyinyi visnik Ukrayini*. 2022. № 4. [in Ukrainian].

33. Deyaki pitannya nadannya Derzhavnoyu sluzhboyu z pitan geodeziyi, kartografiyi ta kadastru ta yiyi teritorialnimi organami administrativnih posluzg [Some issues of the provision of administrative services by the State Service for Geodesy, Cartography and Cadastre and its territorial bodies] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 01.08.2011 № 835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2011-p#Text> [in Ukrainian].

34. Pro Derzhavnyi zemelnyy kadastr [About the State Land Cadastre] : Zakon Ukrayini vid 07.07.2011 № 3613-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text> [in Ukrainian].

35. Pro derzhavnu reestratsiyu rechovih prav na neruhome mayno ta yih obtyazhen [On state registration of property rights to real estate and their encumbrances] : Zakon Ukrayini vid 01.07.2004 № 1952-IV (v redaktsiyi zakonu № 834-VIII vid 26.11.2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> [in Ukrainian].

36. Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukrayini schodo vdoskonalennya sistemi upravlinnya ta deregulyatsiyi u sferi zemelnih vidnosin [On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the improvement of the system of management and deregulation in the field of land relations] : Zakon Ukrayini vid 28.04.2021 № 1423-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#n1386> [in Ukrainian].

37. Deyaki pitannya deregulyatsiyi gospodarskoyi diyalnosti [Some issues of deregulation of economic activity] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 28.01.2015 № 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42-2015-p#Text> [in Ukrainian].

38. Pro vnesennya zmin do deyakih postanov Kabinetu Ministriv Ukrayini schodo koristuvannya nadrami [On making changes to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine regarding the use of subsoil] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 26.07.2022 № 836. *Ofitsiyinyi visnik Ukrayini*. 2022, № 61. [in Ukrainian].

39. Pro zatverdzhennya Metodiki viznachennya rozmiriv vidshkoduвання zbitkiv, zapodiyanih derzhavi vnaslidok samovilnogo koristuvannya nadrami [On the approval of the Methodology for determining the amount of compensation for damages caused to the state as a result of arbitrary use of the subsoil] : nakaz Ministerstva zahistu dovkillya ta prirodnih resursiv Ukrayini vid 15.09.2022 № 366. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1337-22#Text> [in Ukrainian].